

дов на различные категории занимающихся. Так в исследованиях оздоровительной направленности физических упражнений актуальной становится тема, затрагивающая вопрос повышения общей физической подготовленности. Особое значение имеет исследование прикладной направленности средств и методов физической культуры и спорта. В научной разработке нуждается методика применения физических упражнений при развитии физических качеств занимающихся и тем самым оказание им помощи в овладении учебной программой.

В исследованиях были поставлены задачи:

- Обосновать направленность и содержание занятий с использованием тренажеров с учетом особенностей физической и функциональной подготовленности студентов;
- Разработать методику построения занятий с использованием тренажеров для студентов в осеннее–зимнем семестре.

Для решения поставленных задач применить следующие методы исследования: тестирование физической подготовленности, антропометрия, определение артериального давления и пульса, дозированные нагрузки для определения физической работоспособности, математическая обработка данных.

Апробация разработанной методики занятий с использованием тренажеров осуществлялась в ходе естественного трехмесячного педагогического эксперимента в процессе двухразовых в неделю обязательных занятий по физическому воспитанию студентов.

В исследованиях и эксперименте приняло участие 46 студенток отнесенных по состоянию здоровья к основной группе. В занятиях наряду с традиционными средствами физического воспитания применялись тренажеры. В целях повышения плотности занятий применялся метод «круговой тренировки».

Анализ данных физического развития показал, что величина жизненной емкости легких «ЖЕЛ», жизненного индекса у студентов ниже рекомендуемых величин, а весо-ростовой индекс в ряде случаев превышает норму.

Физическое развитие студентов I курса характеризуется низким развитием силовых, скоростно-силовых возможностей. Уровень физической работоспособности по тесту также ниже рекомендуемых.

В течении 3-х месячных занятий данные физического тестирования использовались для обоснования нагрузки, выборе программы физической тренировки и определение оптимального тренировочного пульса с учетом решаемых задач на тренировках. По итогам эксперимента было выявлено следующее:

1. Довузовское физическое воспитание находится на слабом уровне. Все студенты поступающие в вузы приходят учиться уже физически слабыми.
2. Упражнения на тренажерах применяемые в учебном процессе повысили двигательную активность студентов, повысили физическую работоспособность, которая проявилась в повышении результатов тестов.
3. Повысились скоростно-силовые качества, у студентов укрепилась мускулатура.

И в заключение наш вывод:

Высокой эффективности при воспитании физических качеств можно достичь применяя тренажерные устройства в процессе физического воспитания в вузе.

Источники и литература

1. Н. А. Фомин, В. П. Филин Возрастные основы физического воспитания. – М., «Физкультура и спорт» 1982. – 174 с.
2. И. В. Аулик Определение физической работоспособности в клинике и спорте. – М., «Медицина», 1990. – 191с.
3. Граевская Н. Д. Влияние спорта на сердечно–сосудистую систему. – М. Медицина 1975, 279 с.
4. Сила Р. В., Теосте М. Э., Салиева К. И., Таринеп Х. Е. О росте гипокинезии среди детей и подростков и ее функциональных признаках. Сб. «Научные основы гигиенического нормирования физических нагрузок детей и подростков» – М.,1980.
5. Меерсон Ф. З. Адаптация сердца к большой нагрузке и сердечная недостаточность.– М; Наука, 1975. – 262 с.

Ліхацька Н.М.

СОЦІАЛЬНО–ФІЛОСОФСЬКЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВИХ ПРИЧИН ВІЙН

Катастрофічні наслідки можливої світової ядерної війни загострили інтерес людства до справжніх джерел воєн. Це не випадково. Як важливо знати причини хвороби, щоб позбавити від неї людину, так необхідно встановити причини воєн, щоб виключити їх з життя суспільства. Актуальність даної проблеми зумовлена необхідністю вирішувати сучасні завдання захисту миру і боротьби з військовою небезпекою, при цьому важливо не лише правильно визначити соціальний характер війни і миру, але і розкрити ті глибинні причини, які породжують нині саму військову небезпеку. Мета статті полягає в аналізі можливих причин воєн. Розкриття цих причин є далеко не простою задачею. З одного боку, тому, що війна по своїй соціальній природі, явище дуже складне. Через це не завжди на поверхні виразно видно її джерела, дійсні причини і винуватців. Навіть тоді, коли відомо, хто першим зробив постріл, ще не можна на цій підставі судити про найглибші причини, що породили війну. З другого боку, справжні джерела виникнення озброєних конфліктів і воєн всіляко ховаються, маскуються. Щоб зрозуміти корінні причини війни, необхідно звернутися до

концепції її джерел. Прагнення зрозуміти причини воєн, їх походження проявляється в пошуку нових підходів до пояснення джерел війни. До них належать наукові розвідки С.А. Тюшкевича, Є.І. Рибкіна, М.І. Ясюкова.

Оскільки війна по своїй суті є продовженням політики, виявлення причин, що породжують військові зіткнення, припускає перш за все вивчення політики, яка вела і привела до війни. Застосовуючи цю методологічну вимогу до аналізу причин виникнення війни, треба брати не окремі приклади, не окремі випадки, які легко виврати завжди із зв'язку суспільних явищ і які не мають ніякої ціни, тому що також легко привести протилежний приклад. Треба узяти всю політику всієї системи держав в їх економічному і політичному взаємовідношенні, щоб зрозуміти, яким чином з цієї системи неухильно і неминуче витекла дана війна.

При аналізі джерел воєн важливо враховувати їх зумовленість не лише політикою, але і економікою. Адже сама політика врешті–решт залежить від економіки, визначається економікою. От чому найглибші причини виникнення воєн кореняться в економіці, закладені в економічному ладі. Війна як насильницький спосіб дозволу політичних проблем знаходиться в прямій залежності від економічних чинників: від рівня продуктивних сил і економічного ладу, базису даного суспільства. Будь-яке явище суспільного життя, будь то у сфері політики або у сфері ідеології, визначається прямо або побічно, безпосередньо або опосередковано матеріальною основою суспільного буття. Це положення повністю відноситься також і до війни. Спосіб ведення війни, спосіб реалізації насильства, пов'язаний з характером і рівнем розвитку військової техніки і організації озброєних сил, прямо і безпосередньо залежить від характеру економіки різних епох і різних країн. Залежно від того, якими є продуктивні сили суспільства, таким є і характер бойових технічних засобів, вживаних у війні. Історія воєн і військового мистецтва є свого роду дзеркальним відображенням способу виробництва як сукупності продуктивних сил і виробничих відносин людського суспільства. У тій мірі, в якій розвиток і вдосконалення військової техніки залежить від розвитку продуктивних сил суспільства, сама організація озброєних сил, а рівно спосіб їх бойового застосування (стратегія, тактика, оперативне мистецтво) залежать від змін у військовій техніці і від характеру суспільного устрою тієї або іншої країни.

Серед безлічі теорій важко виділити такі, які б розглядали тільки походження воєн або їх суть; вони, як правило, включають в свій зміст те або інше тлумачення причин воєн і їх місця в суспільному житті.

Згідно расової теорії людство нібито одвічно ділиться на «вищі» і «нижчі» раси, а війна між ними є рушійною силою історії; «вищі» раси неминуче перемагають «нижчі» і мають законне право панувати над ними, їх поневолити і навіть винищувати. Німецький філософ Ф. Ніцше оголошує рушійною силою всіх історичних подій «волю до влади». Він проповідує культ сили, відкрито прославляє нестримну агресію і винищування нижчих рас «блявою bestією» – «надлюдиною». Ми вважаємо, що расизм – явно антинаукова теорія, оскільки не існує ніяких доказів природної переваги одних рас або народів над іншими. Всі раси і народи володіють однаковими здібностями до розвитку, а різний рівень цього розвитку визначається не анатомічними або фізіологічними особливостями тих або інших народів, а економічними і соціально–політичними умовами їх життя. Якби дійсно існувала ієрархія народів залежно від їх здібності до прогресу, то в історії людства одні народи завжди б йшли попереду, а інші завжди відставали. На справді ж в історії спостерігається різко виражена нерівномірність розвитку: у одні епохи розвиненішими були одні народи, а в інші епохи – абсолютно інші народи, що належать до різних рас.

Існуюча теорія космополітизму, яка є доповненням теорії расизму проповідує байдужість до вітчизни, відмову від національного суверенітету, зневагу до патріотизму. Прихильники космополітизму (К. Аденауер, Страус–Хюпе) стверджують, що джерелом воєн є державний суверенітет націй. У цій космополітичній теорії походження сучасних воєн виразно проступає стара расистська теза, ніби в природі самих націй закладене прагнення до війни між ними. Космополітизм за своїм змістом є лише зворотною стороною націоналізму і расизму. Проповідники космополітичних ідей ніколи не виступають за рівноправне об'єднання націй і держав, навпаки, вони прагнуть здійснити ідею панування однієї нації над іншими. Космополітична ідея світової держави виражає не що інше, як прагнення до світового панування найбільших держав.

Значне місце серед концепцій походження воєн як і раніше займають ті, які виводять війни з різного роду природних чинників. Причому фальсифікується саме уявлення про ряд суспільних явищ, які тлумачаться лише як біологічні, природні. Так, у зв'язку з бурхливим зростанням народонаселення на земній кулі знову набули поширення погляди неомальтузіанців, вважаючих головною причиною воєн необхідність саморегуляції чисельності населення. «Війна, – пише П. Ребу, – біологічне явище, а жорстокість воєн пропорційна надмірному народонаселенню [3, с.61]». По теорії мальтузіанства виробництво засобів існування зростає в арифметичній прогресії, тоді як населення в геометричній прогресії. Звідси робиться висновок, що людство ніколи не буде в змозі задовольняти свої матеріальні потреби. Виходячи з вчення мальтузіанства про фатальну неминучість перенаселення, коріння воєн закладене в надмірному населенні. Численні праці мальтузіанства присвячені доказу того, що війни, епідемії і голод – необхідні і навіть добродійні явища, оскільки вони сприяють усуненню «зайвого» населення. Автори численних варіантів теорії мальтузіанства (Пенделл, П. Ребу, К. Фогт) доводять необхідність і корисність різкого скорочення населення земної кулі за допомогою війни.

У тісному зв'язку з теорією расизму і мальтузіанством знаходиться теорія геополітики. Вона стверджує, що політика і стратегія держав зумовлюються географічними чинниками. Геополітика виправдовує експансію, виходячи з тези, що не економічний лад і політика пануючих держав, а географічні умови є ніби то першопричиною загарбницьких воєн. У зв'язку з цим висувуються ідеї про необхідність заповнення географічного вакууму в різних районах миру, про неминучість традиційних зіткнень морських і сухопутних держав. При цьому держави розглядаються геополітиками як біологічні організми, які або повинні рости і роз-

ширяться за рахунок територій інших держав, або загинути. До засновників геополітики в Європі відносяться німецький географ Ратцель, шведський географ Челлен і англійський географ Х.Д. Маккіндер. Ми думаємо, що основна теза геополітики про те, що географічне положення держави визначає характер і спрямованість її зовнішньої політики і є причиною воєн між країнами, а війни забезпечують зростання держави, не витримує критики. Впродовж сторіч географічне положення більшості країн не зазнає помітних змін, тоді як їх політика істотно змінюється. Отже, не географія, а соціально-політичний лад визначає зміст і характер зовнішньої політики держав.

Ми не можемо не звернути уваги на релігійні теорії походження воєн, в яких причини воєн ототожнюються з дією тих або інших надприродних сил, частіше за все релігійною характеру. Причому вражає строкатість і взаємна суперечність цих поглядів. Наприклад, Августин Блаженний бачить причини воєн в підступах диявола або його анонімного двійника, так званої демонії, про яку по суті нічого невідомо, І. Конрад вважає, що війни – це кара божа за гріхи людей, В. Піхт посиляється на космічні, ірраціональні, тобто непідвладні розуму людини, сили. До впливу цих концепцій схильні перш за все віруючі. Не дивлячись на очевидну неспроможність релігійних або близьких до релігії поглядів на причини воєн, не можна недооцінювати їх ідеологічну функцію. Той, хто бачить у війні прояв надприродної волі, не стане боротися проти неї. Релігійне сприйняття воєн може до певної міри послаблювати енергію людей в боротьбі за мир.

Широке поширення на Заході набули погляди, що абсолютизують роль психіки людини в джерелах воєн. Їх прихильники вважають, що причини воєн кореняться в інстинктах людей, що йдуть ще від печерної людини. Прихильники психологічної школи соціології (А. Меерлу, Н. Пероті) намагаються пояснити війни властивостями людської психіки. Вони стверджують, що прагнення до насильства і жадання воєн являють мало не природжену межу людської душі. Суспільні конфлікти розглядаються як прояв суб'єктивних якостей людської психіки. Війни пояснюються прагненням індивідів розрядити свої зумовлені культурним середовищем психологічні напруги за допомогою актів відкритого насильства. Проблема міжнародної напруженості і запобігання війнам, вважає Пір, не політична, а психологічна проблема, оскільки війни ведуться індивідами, а мир і співпраця – також продукт діяльності індивідів. Західнонімецький філософ К. Ясперс пише, що війна «бере свій початок в людському бутті, в його надрах... Людина залишається такою, якою вона була завжди: те ж саме насильство, грубість, безрозсудність [3, с.60]». Суспільство живе і розвивається по законах, коріння яких лежить в природі людини. Це в першу чергу відноситься до різного роду конфліктам і війнам. І дійсно, будь-яка війна розв'язується і ведеться не богами або демонами, а звичайними людьми, і, щоб зрозуміти її природу, необхідно з'ясувати, які саме людські якості її викликають. Тут необхідно враховувати не тільки розумну і добру засади людини, але і реальність її недосконалості, її пристрасті, заздрість, пожадливість. Історія рясніє прикладами, що свідчать про те, що людина, яка дуже багато що собі дозволяє, за певних умов може бути просто небезпечною для цілих країн і народів, а то і для всієї світової спільноти. Свобода людини допускає можливість вибору однієї з безлічі альтернатив, у тому числі і вибору між добром і злом. Проте неминучість світового зла зовсім не означає марність і приреченість боротьби з ним. Саме у вічній боротьбі зі злом, в кінцевому його подоланні людині судилося реалізовувати свої сутнісні характеристики, кожного разу затверджувати свої права і домагання на життя на засадах добра, доводити, що зло не є щось непорушне і що воно зовсім не править світом.

Як підкреслює Т. Гоббс, вигода, безпека і репутація складають три головні мотивуючі цілі людини. Людина прагне до високої репутації тому, що є істотою, наділеною гордістю і егоїстичним інтересом. Гордість примушує її бути заздрісною через боязнь, що її товариші визнають її менш гідною, ніж вони самі, штовхаючи цим зробити відповідні кроки.

Характерною рисою всіх розглянутих напрямів є в основному моністичний підхід до війни, коли з ланцюга чинників, що дійсно впливають на її виникнення і розвиток, обирається і абсолютизується якійсь один. Але є і такі теорії, які наслідують принцип плюралізму, відстоюючи думку про множинність причин війни. Хоча така точка зору на джерела і причини воєн не дуже поширена, вона продовжує своє існування.

Коріння плюралізму, як правило, лежить в методологічних принципах так званої соціологічної теорії чинників. Історія людства не є внутрішньо єдиним процесом, а сукупністю цілого ряду паралельних процесів є сума історій окремих народів, що знаходяться між собою в дуже різноманітних відносинах. Та і в історії кожного окремого народу виявляється не одна яка-небудь рушійна сила, а діє велика кількість таких сил. Навіть окремі події в житті кожного народу породжуються звичайно поєднанням цілого ряду причин, з яких кожна, у свою чергу, є не що інше, як місце зустрічі або перетин також декількох самостійних каузальних рядів. До сучасних проявів «плюралістичного підходу» можна віднести погляди соціологів Р. Біглера, М. Гінзберга, Р. Кларка, В. Таймера. Існує неймовірно велика кількість чинників, які сприяють виникненню війни: демографічні відносини, державний розвиток, економічні компоненти, психологічні і ідеологічні рушійні сили, культурні події. Причому ці комплексні окремі чинники можуть комбінуватися в нескінченних варіантах. Якщо були відомі тисячі з них, то залишаються невідкритими мільйони інших комбінацій.

У філософській, соціологічній і військовій літературі загальні причини воєн, витікаючи з економічної природи всіх антагоністичних формацій виражаються в різних поняттях: основна причина виникнення воєн; найглибше економічне коріння воєн, джерела і причини воєн; корінні причини воєн. Проте суть їх одна: вони виражають ті загальні причини воєн, які укладені в самій природі антагоністичних суспільних формацій, в їх економічних відносинах і суперечностях. Їх можна назвати джерелами воєн, тобто такими глибокими чинниками, які створюють постійну можливість виникнення тих або інших воєн. Вони безпосередньо не викликають війну: для того, щоб вона виникла, необхідна дія інших чинників, витікаючи з певних супе-

речностей і конкретних історичних умов, особливих і конкретних причин. Характерна риса діалектики сукупних причин війни полягає у тому, що збільшення числа особливих причин при існуванні одного джерела зумовлює різноманіття дії причин конкретних, специфічних, що викликають до життя окремі війни. При переході від одного рівня чинників війни до іншого росте число причин, змінюються їх характер і зміст. Постійно діюче джерело воєн, ув'язнене в економіці і політиці антагоністичних формацій, породжує їх не коли завгодно, а тільки у відомих умовах, при певних обставинах. Особливі і конкретні, специфічні причини кожної окремої війни породжують її лише за необхідних умов.

Таким чином, народження кожної конкретної війни визначається дією причин трьох основних типів – загальних, закладених в економічних і політичних відносинах антагоністичних формацій як джерело воєн, особливих, ув'язнених в економічних і політичних суперечностях, властивих даному антагоністичному суспільству, і причин приватних, специфічних, які витікають з конкретної сукупності об'єктивних і суб'єктивних чинників в певних умовах. Прояв цих причин виражається в діяльності соціально–політичних сил, зацікавлених у війні.

При всьому сказаному, можемо зробити висновок, що війна є соціальним і соціально–психологічним феноменом. Вона є неминучим результатом самого життєвого устрою людей. Тому, щоб правильно зрозуміти суть війни і знайти відповідні шляхи і засоби її запобігання, необхідно брати до уваги як всі атрибути природи людини, так і весь комплекс соціальних, соціокультурних, економічних, територіально–географічних, політичних і інших чинників існування людських співтовариств.

Джерела та література

1. Серебрянников В.В. Войны в России: социально–политический анализ. – М.: Научный мир, 1998. – 380 с.
2. Тюшкевич С.А. Новый передел мира. – М.: Проспект, 2003. – 288 с.
3. Ясюков М.И. Мир и его противники. – М.: Мысль, 1982. – 205 с.

Пекна Г.Б.

МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ВІДНОСНО ПІВДЕННОГО ВЕКТОРУ ІНТЕГРАЦІЇ (ГУАМ)

Постановка проблеми. Україна з точки зору розширення своїх геостратегічних інтересів досить зацікавлена в розвитку ГУАМ. Ці інтереси пояснюються прагненням України до створення стабільної системи міжнародного співробітництва в Чорноморсько-Каспійському регіоні як фактору забезпечення політичної та економічної безпеки України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання економічної інтеграції України до ГУАМ у відчизній науковій літературі останім часом одержали певну розробку в дослідженнях таких українських економістів, як Сіденко В., Белов О., Соскін О., Буркинський В. та ін.

Цілі статті. Для визначення проблеми південного вектору інтеграції України з позиції національної економічної безпеки нам необхідно поставити наступні цілі, а саме, розглянути основну мету створення та напрямки діяльності ГУАМ, визначити основні сильні та слабкі сторони співпраці України в південному векторі інтеграції (ГУАМ), виявити фактори, що погрожують національній безпеці країни та зробити висновок відносно найбільш прийнятних шляхів співробітництва України в результаті співпраці в даному інтеграційному об'єднанні.

Виклад основного матеріалу. ГУАМ з'явився на світ завдяки усвідомленню певної спільності інтересів чотирма пострадянськими країнами - Україною, Грузією, Молдовою и Азербайджаном (Узбекистан приєднався пізніше усіх - у 1999 р., а в 2002-му вже призупинив членство). Економічна кон'юнктура, що сприяла розвитку ГУАМ на початковому етапі, визначалася бурхливим розвитком Каспійського ринку енергоносіїв. Тому передбачалося, що нова організація передусім буде займатися проблемами транспортних коридорів. Проте політична логіка відіграла не останню роль у цьому проекті, а саме створення альтернативи домінуючій ролі Росії на пострадянському просторі. В той же час, утворення ГУАМ свідчить про формування в межах СНД нових структур інтересів економічного та політичного гатунку.

Насправді проект певною мірою відповідав цьому останньому завданню, хоча и у дуже обмеженому вигляді, попри відсутність помітних результатів у вигляді економічних програм, конкретних зовнішньополітичних ініціатив. Символічно, що нафтопровід Одеса-Броди, найамбіциозніший український проект, що асоціювався з ГУАМ, був зрештою зорієнтований зовсім не туди, куди було слід, виходячи з логіки цього кавказько-європейського підприємства. Проект ГУАМ досить ефективно використовувався країнами-учасниками як інструмент у двосторонній полеміці з Росією для отримання короткострокових тактичних переваг. Альтернативність ГУАМ стосовно СНД, у чому й полягав єдиний його сенс, при цьому соромливо заперечувалася учасниками на рівні публічної політики. [2]

На думку Белова О., СНД фактично вже має біполярну структуру: держави проросійського спрямування й ті, що прагнуть до самостійного розвитку і проводять незалежну зовнішню політику. ГУАМ плюс країни Центральної Азії - це вже дев'ять країн СНД, які рішуче підтримують ідею створення нових рівноправних і взаємовигідних структур кооперації. До цього переліку треба додати і країни Балто-Чорноморського альянсу. [11]

В цілому, можна стверджувати, що поява ГУАМ - це відповідь групи незалежних країн викликам, які були оформлені у відомому Документі РФ про політичний курс у стосунках з країнами СНД. Геополітичне